Ludmila HOMETKOVSKI, Universitatea Liberă Internațională, Chişinău
Republica Moldova

BAZA DE DATE TERMINOLOGICE INFOTERMINOGRAPHE COMMUNAUTAIRE: ASPECTE ŞTIINȚIFICE ŞI UTILITARE

Terminologia ca disiplină născută din necesități practice a fost nevoită să-şi creeze metodele de lucru. Ea a folosit metode existente pe care le-a adaptat specificului său. După cum lexicologia, de exemplu, a dat naştere lexicografiei – ramură practică care are drept scop elaborarea de dicționare, tot aşa ştiința despre termeni a creat terminografia – ramură practică care are drept scop elaborarea metodologiei pentru realizarea de dicționare specializate (se au în vedere atât lucrările pe suport hârtie, cât şi cele informatizate).

Ținând cont de dezvoltarea noilor tehnologii informaționale, în prezent activitatea terminografică nu se mai poate concepe fără folosirea informaticii. Prin facilitățile pe care le oferă, informatica a deschis noi perspective pentru terminologie. Cu ajutorul computerului produsul terminografic poate fi elaborat într-un termen relativ scurt şi în condițiile cele mai bune.

Folosul evident al informaticii în terminologie este acceptat de cercetători, la care ne alăturăm şi noi, fiind că: „high-quality terminology work results in reliable, multifunctional (mono- or multilingual) terminographical data (i.e. terminological data and associated data), which are primary elements of information and knowledge management systems" (Galinski, 1990: 87).

E. Wüster însă considera informatica ca un domeniu constitutif al terminologiei. Informatica, după E. Wüster, nu era decât un instrument destinat stocării şi recuperării informației. În opinia savantului, computerele constituie o asistență tehnică importantă pentru ştiința documentară şi informațională, de aici şi denumirea de *informatică* (Wüster, 1981: 102).

Însă, de atunci, informatica a evoluat considerabil şi serviciile pe care le poate oferi terminologiei sunt mult mai diverse decât simpla stocare de informație. Mijloacele folosite în vederea realizării activității terminografice sunt mult mai numeroase decât pe vremea lui E. Wüster.

Informatica a pătruns adânc în activitatea specialiştilor din diverse domenii, inclusiv a terminologului/terminografului modern prin asigurarea exactității şi rapidității tuturor operațiilor.

În prezent terminologul are posibilitatea de a accesa o bază de date terminologice (BDT) şi o bază de concepte specializate, ceea ce modifică considerabil modul său de lucru față de trecut, când informatica încă nu era asociată terminologiei.

În etapele activității terminografice o programare judicioasă ajută esențial: pentru *documentare* când sunt necesare informații, bibliografii, texte specializate etc. informatica asigură accesul la bănci şi baze de date, la centre de lucru, la lucrări publicate şi alte informații lingvistice şi terminologice; pentru *constituirea corpului de date* terminologul poate selecționa în mod automat termenii şi textele specializate de care are nevoie, iar existența acestor texte pe suport electronic facilitează încorporarea automată la baza textuală; pentru *întocmirea fişelor terminologice*, informatica permite terminologului să completeze automat fişele, adăugând informații: definiții, contexte, traduceri etc.; pentru *verificare şi îmbogățire* a informațiilor, terminologul iarăşi accede la bazele de date şi completează fişele cu noi informații obținute; pentru *editarea* terminologiei, informatica de asemenea oferă diverse posibilități (suport hârtie, CD etc.).

Reieşind din cele menționate mai sus, terminografia poate fi definită ca un subdomeniu de activitate ştiințifico-practică al terminologiei care tratează principiile şi practica întocmirii dicționarelor specializate atât pe suport hârtie, cât şi în format electronic (colectarea,

BDD-A3400 © 2009 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:04:55 UTC)

constituirea, gestiunea şi difuzarea datelor terminologice) care reprezintă obiectul final şi produsul activităţii terminografice, şi, prin urmare, procesul final al terminologiei.

Saltul rapid al informaticii a influenţat mult terminografia. Apariţia Internet-ului este de asemenea un moment benefic pentru colaborarea internaţională a organismelor terminologice care pot face schimb rapid de informaţii, pentru livrarea directă a produselor terminografice în computerul utilizatorului etc. Posibilităţile informatice de care se foloseşte terminografia vor contribui cu siguranţă la înţelegerea între specialişti şi la tratarea datelor terminologice la un nivel superior.

Crearea internaţională a bazelor şi băncilor de date a fost iniţiată de instituţii publice şi de companii particulare. Există bănci de date organizate de Comisia Europeană, de guvernele diferitor ţări, de diferite centre terminologice etc.

Interesul nostru poartă în mod prioritar asupra BDT care ar oferi informaţii terminologice în domeniul legislaţiei Uniunii Europene (UE). Considerăm că actualmente anume limbajul Uniunii Europene, important organism şi actor pe arena socio-politică mondială, merită o atenţie sporită.

În România, de exemplu, pentru a promova o terminologie uniformă în traducerea acquis-ului comunitar în limba română, precum şi a legislaţiei româneşti în limbile oficiale ale UE, Direcţia Coordonare Traduceri din cadrul Institutului European din România a creat o BDT disponibilă la www.ier.ro. Aici pot fi găsite echivalenţele termenilor comunitari în limbile engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă, portugheză, română şi latină din 81 domenii a activităţii umane. Definiţia conceptelor descrise în fişa terminologică este în limba engleză.

Cât despre Republica Moldova (RM), se constată un deficit de produse terminografice informatizate. După studierea resurselor oferite de organizaţiile şi instituţiile activitatea cărora este legată direct sau indirect de Uniunea Europeană, constatăm că în RM nu există BDT ce ar conţine termeni comunitari. Moldova nu este stat membru al UE, însă terminologia comunitară este zilnic folosită de autorităţile moldoveneşti şi nu este străină nici cetăţeanului moldav.

Reieşind din lipsa unei BDT care ar conţine terminologia comunitară, ar completa resursele deja existente în RM şi peste hotarele ei, şi ar spori relaţiile RM-UE, ne-am propus elaborarea unui astfel de produs informatizat - *InfoTerminographe Communautaire* (ITeC). Imaginea de mai jos reprezintă interfaţa ITeC cu rubricile:

- *A propos de l'ITeC* – conţine paratextul produsului în care se descrie baza de date, sunt stabilite categoriile potenţialilor utilizatori, se dau explicaţii asupra surselor folosite la completarea fişelor etc.
- *Mode d'emploi* – ghidul de utilizare a bazei cu explicaţii şi exemple cu privire la căutarea termenilor prin diverse modalităţi, descrierea opţiunilor de care poate profita utilizatorul.
- *Corpus* – este constituit din patru părţi corespunzătoare celor patru limbi implicate în bază (franceză, engleză, română şi rusă) şi conţine cele mai importante acte europene. Corpusul de asemenea poate fi îmbogăţit odată cu apariţia noilor tratate şi altor acte oficiale cu aplicare directă tuturor state membre ale UE.
- *Contactez-nous* – asigură legătura între administratorul bazei şi utilizator care poate prin poşta electronică sugera o idee în vederea perfecţionării bazei, semnala eventualele dificultăţi tehnice de utilizare a bazei, trimite diferite comentarii sau posibilile corectări.

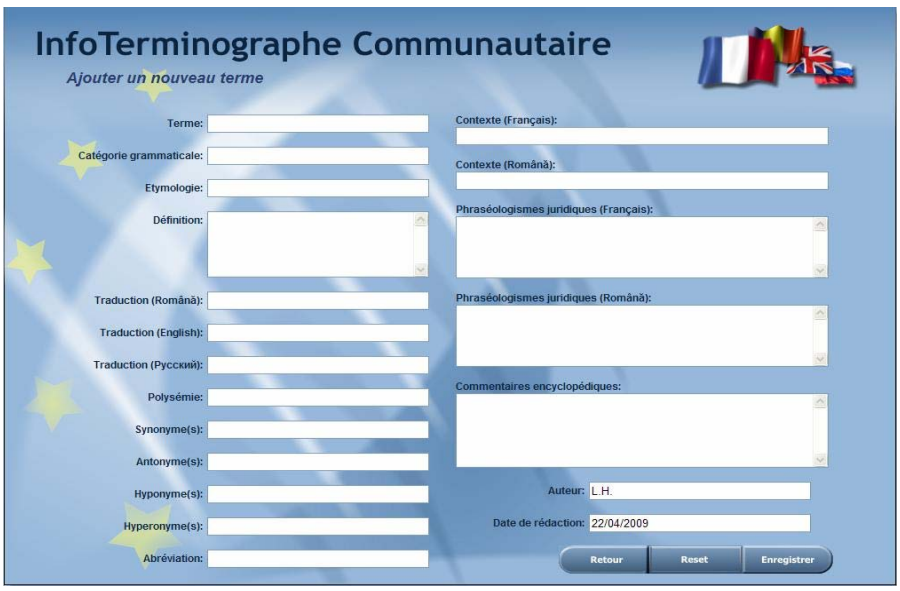
Tot aici se găsesc cutiile de căutare corespunzătoare celor patru limbi implicate şi filtrele alfabetice. Utilizatorul poate purcede la căutarea termenului concret pornind de la oricare din aceste patru limbi, prin introducerea în cutia respectivă a termenului sau a cuvântului-cheie. Filtrele de căutare pe litere asigură metoda alfabetică de căutare a termenilor în limba franceză.

BDD-A3400 © 2009 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:04:55 UTC)

Administratorul este cel care ţine baza la zi şi are dreptul la introducerea de modificări în ea. Data ultimei actualizări a ITeC este de asemenea afişată pe interfaţa bazei şi se modifică automat odată cu operarea modificărilor în conţinutul ITeC. În mod automat se modifică şi datele statistice cu privire la numărul total de termeni descrişi în fişe terminologice, numărul termenilor pentru care au fost înregistrate cel puţin două accepţiuni diferite (termeni polisemici), numărul termenilor pentru care au fost înregistrate sinonime, antonime, hiponime, hiperonime şi abrevieri.

În colţul drept de jos este amplasată menţiunea despre protecţia drepturilor de autor care ne aparţin (ITeC este înregistrat de Agenţia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală din RM, Certificat Seria OI, nr. 603/2188 din 12 martie 2009).

BDD-A3400 © 2009 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:04:55 UTC)

A doua imagine reprezintă fişa terminologică ITeC – elementul constitutiv principal al oricărei BDT şi produsul de bază a terminografului. Fişele se reunesc în ITeC în mod organizat sub formă de colecţie de fişe.

În cazul ITeC, fişa are o schemă destul de ambiţioasă, dar, în viziunea noastră, datele sunt accesibile, deşi colectarea lor este de lungă durată. Fişa conţine următoarele câmpuri: Terme, Catégorie grammaticale, Etymologie, Définition, Traduction (Româna), Traduction (English), Traduction (Русский), Polysémie, Synonyme(s), Antonyme(s), Hyponyme(s), Hyperonyme(s), Contexte (Français), Contexte (Româna), Phraséologismes juridiques (Français), Phraséologismes juridiques (Româna), Abréviation, Commentaires encyclopédiques, Auteur, Date de rédaction.

Caracterul complex al fişei ITeC lărgeşte cercul utilizatorilor potenţiali de la specialişti (filologi, terminologi, terminografi, jurilingvişti, redactori şi traducători de texte juridice comunitare, jurişti, funcţionari ai căror activitate ţine de UE etc.) până la nespecialişti (orice cetăţean ce se interesează de legislaţia UE şi dreptul comunitar). De exemplu, traducătorii de texte comunitare vor găsi în ITeC termenul în limbile franceză, română, engleză şi rusă, definiţia în limba franceză, sinonime (dacă există şi au fost înregistrate în ITeC), posibilile forme abreviate, contexte şi frazeologisme juridice în franceză şi română; juriştii (deseori plurilingvi) au la dispoziţie definiţia conceptului francez descris în fişă, traducerea lui în altele trei limbi, comentarii enciclopedice, şi nu în ultimul rând, corpusul legislativ cvadrilingv, care poate fi consultat fără a părăsi ITeC; studenţii, îndeosebi în limbi străine, drept, relaţii internaţionale de asemenea intră în cercul potenţialilor utilizatori ai ITeC; prin conţinutul definiţiilor, contextelor şi comentariilor enciclopedice, spicuite de administrator în urma unei documentări riguroase din diverse surse credibile (dicţionare generale, specializate, enciclopedice, etimologice; lexicoane, baze şi bănci de date; opere doctrinare în drept, articole ştiinţifice; legislaţie naţională şi europeană, etc.), chiar şi utilizatorul non-iniţiat în domeniul dreptului comunitar va găsi informaţii utile şi interesante despre Uniunea Europeană şi legislaţia UE.

Prin urmare, reieşind din cele menţionate mai sus, afirmăm că InfoTerminographe Communautaire are un caracter complex, multiaspectual şi interdisciplinar.

Din punct de vedere utilitar, putem enumera următoarele avantaje ITeC :

- formatul electronic facilitează şi rentabilizează cu mult activitatea utilizatorilor;
- prezenţa unui paratext exhaustiv care oferă informaţii despre ITeC, sursele informaţiilor introduse în BDT, categoriile de utilizatori potenţiali, etc.;
- prezenţa unui ghid de utilizare explicit;
- legătura directă între utilizator şi administrator;
- accesul la fişa terminologică prin cutiile de căutare (fără a ţine cont de semnele diacritice, majuscule etc.) şi/sau filtrele alfabetice pentru limba franceză;
- posibilitatea de a extrage informaţii din ITeC prin copierea fragmentului solicitat (cu respectarea drepturilor de autor);
- imprimarea pe suport hârtie a fişei terminologice cu ajutorul opţiunii *Imprimer*;
- ITeC este un dicţionar cvadrilingv francez-român-englez-rus;
- consultarea celor mai importante acte legislative ale UE în patru limbi direct în ITeC;
- efectuarea automată a statisticii cu privire la unele aspecte examinate în fişa ITeC;
- data ultimei actualizări a ITeC afişată automat pe ecran şi data întocmirii fişei permite utilizatorului să concludă despre ţinerea la zi a bazei;
- consultarea ITeC fără acces la internet în cazul instalării programului în computerul utilizatorului (săli de curs, mediatecă, bibliotecă, etc.);
- consultarea ITeC cu ajutorul dispozitivului WAP (prin telefonul mobil);
- baza de date poate servi drept complement la manualele şi cursurile de lecţii la traducerea juridică;

BDD-A3400 © 2009 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:04:55 UTC)

- prin natura şi conţinutul său, ITeC este o culegere de termeni şi documente juridice utile pentru tot spaţiul francofon;
- ITeC contribuie de asemenea la stabilirea posibililor legături culturale, economice şi juridice între Republica Moldova şi statele membre ale UE;
- posibilitatea de amplificare nelimitată a ITeC; etc.

Doar unele din aceste avantaje cu caracter utilitar sunt proprii şi altor BDT create anterior de diverse instituţii din ţară şi de peste hotare. Însă atuul major al ITeC rezidă în caracterul său ştiinţific. Astfel, din punct de vedere ştiinţific, produsul nostru terminografic:

- oferă informaţii cu privire la etimologia termenilor juridici comunitari;
- oferă definiţia conceptului juridic comunitar (termenul nu poate exista dacă conceptul pe care-l materializează nu este definit ştiinţific);
- oferă date cu privire la fenomenele specifice limbajului comunitar (de ex.: polisemia, sinonimia, antonimia);
- asigură clasificarea, ordonarea, ierarhizarea conceptelor în cadrul sistemului terminologic concret (de ex.: hipero-/hiponimia);
- oferă frazeologisme juridice comunitare contribuind la perfecţionarea cunoştinţelor lingvistice şi jurilingvistice;
- prin conţinutul său contribuie la perfecţionarea cunoştinţelor la disciplina drept comunitar şi comprehensiunea corectă a întregului sistem juridic comunitar;
- contribuie la armonizarea terminologiei şi legislaţiei naţionale cu cele europene; etc.

Bazele de date nu sunt structuri fixe, ele trebuie actualizate în continuu prin crearea de noi fişe şi îmbogăţirea celor existente pentru a dispune de informaţii cu adevărat utile. Realizarea produselor terminografice informatizate implică o bună organizare, o documentare riguroasă şi adecvată, o participare a utilizatorilor reali şi o revizuire periodică. În crearea ITeC au fost larg utilizate ofertele informaticii, ceea ce a contribuit la utilitatea şi calitatea produsului.

ITeC a fost elaborat nu pentru a înlocui BDT existente, dar pentru a le completa. Autorul ITeC propune structurilor interesate preluarea datelor din ITeC pentru îmbogăţirea propriilor BDT.

In general, considerăm că acest proiect va contribui la dezvoltarea armonizată a tehnolectului juridic comunitar şi a relaţiilor internaţionale.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

Galinski, Christian (1990). *Recent Developments of Terminology. From the Theory to Terminological Knowledge Engineering*. In: Cabré, Maria Teresa. *La lingüística aplicada: noves perspectives, noves professions, noves orientacions*. Barcelona: Fundació caixa de pensions i Publicacions Universitat de Barcelona.

Wüster, Eugen (1981). *L'étude scientifique générale de la terminologie, zone frontalière entre la linguistique, la logique, l'ontologie, l'informatique et les sciences des choses*. In: Rondeau, Guy et Felber, Helmut (red.). *Textes choisis de terminologie. 1. Fondements théoriques de la terminologie*. Québec: GIRSTERM.

ABSTRACT

The article "Terminological Data Base "InfoTerminographe Communautaire": Scientific and Applied Aspects" proposes a description of a terminological data base, which conception and development has constituted the author's recent scientific focus. The data base "InfoTerminographe Communautaire" (ITeC) – which represents an efficient French-English-Romanian-Russian tool to be applied in modern specialists' activity – differs from other electronic products that have been previously created by various public institutions and private companies from Moldova and abroad; such a difference being manifested both from an applied point of view and scientifically. ITeC is an interdisciplinary scientific and terminological data base. ITeC's complex character enlarges the potential users range from specialists (i.e. philologists, terminologists, terminographers, jurilinguists, editors and translators of community law texts, lawyers, specialists whose activity directly or indirectly refers to the European Union, etc.) to non-specialists (i.e. every citizen interested in the European Union and community law).

BDD-A3400 © 2009 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:04:55 UTC)